

het innen van declaraties?

Als een cliënt niet betaalt moet dan de gewone rechter worden bezocht of de Raad van Toezicht? En wat als de cliënt in het geheel niet reageert?

Het innen van declaraties bij onwillende cliënten is voor advocaten geen sinecure, dit in verband met de begrotingsprocedure die ons recht met de art. 32-40 van de Wet tarieven in burgerlijke zaken (WTBZ) al bijna 160 jaar kent.¹

De vraag die bij non-betaling van een declaratie altijd moet worden gesteld, is of de begrotingsprocedure bij de Raad van Toezicht moet worden gevolgd dan wel de gewone rechter moet worden geadieerd. De hoofdregel – onlangs nog door de Hoge Raad bevestigd² – lijkt gemakkelijk: in geval van een geschil over de *hoogte* van het bedrag van de declaratie dient de begrotingsprocedure te worden gevolgd. Ook als een derde (bijv. rechtsbijstandverzekeraar) zich tevoren bereid heeft verklaard de kosten van rechtsbijstand van de cliënt te voldoen, dient in geval van geschil over de *hoogte* van de declaratie de begrotingsprocedure te worden gevolgd.³

De Hoge Raad heeft duidelijk gemaakt dat er niet een weg naar de burgerlijke rechter openstaat als de *reden* van het geschil over de *hoogte* van de declaratie buiten het letterlijke beoordelingskader van art. 30 WTBZ (belang en moeilijkheid van de zaak, alsmede de aan de zaak bestede tijd) ligt.⁴

In casu werd betoogd dat in verband met

de slechte afloop van meerdere procedures de declaratie had moeten worden gematigd.

In een eerder arrest had de Hoge Raad al bepaald dat bij geschillen over de declaratie, die niet de *hoogte* van het gedeclareerde bedrag betreffen, de art. 32-40 WTBZ toepassing missen en de weg naar de burgerlijke rechter dus wél openstaat.⁵ In het zich voordoende geval berustte de weigering van de cliënt om de declaratie te voldoen op de stelling dat hem was toegezegd dat hij niet behoefde te betalen.

Dat arrest sloot aan bij een richtinggevende uitspraak van het Hof van Discipline, waarin werd geoordeeld dat als de verschuldigheid van het honorarium op andere gronden wordt betwist, voor de advocaat slechts de weg van een gewone procedure voor de rechter openstaat.⁶ Tevens oordeelde dat Hof dat de begrotingsprocedure slechts gevolgd kan worden als de zaak waarvoor wordt gedeclareerd als een burgerrechtelijke zaak kan gelden. Op dat oordeel sluit een recent vonnis van de Haagse rechtbank aan, waarin een bevoegdheidsincident werd verworpen omdat partijen een geschil hebben over de *hoogte* van declaraties in een zuiver bestuursrechtelijke zaak.⁷

GEEN KIK

Met deze regels is nog wel om te gaan, werkelijke problemen doen zich pas voor als de cliënt na de ontvangst van de declaratie(s) geen kik geeft, maar ook niet betaalt, zodat het de advocaat niet duidelijk is wat de reden van non-betaling is en dus evenmin of hij zich tot de Raad van Toezicht of tot de gewone rechter moet wenden. Dat laatste lijkt de beste keuze,⁸ maar niet zelden wordt door de (voormalig) cliënt dán pas naar voren

gebracht dat hij bezwaar heeft tegen de omvang van de declaratie. Tot op heden is het in de lagere jurisprudentie gebruikelijk dat de advocaat dan in zijn vordering niet-ontvankelijk wordt verklaard, omdat de in de art. 32-40 WTBZ geregelde begrotingsprocedure de aangewezen rechtsgang blijkt te zijn.⁹

Ten aanzien van de kosten van de – vergeefse – procedure bij de burgerlijke rechter wordt, afhankelijk van de vraag of die node-loos zijn aangewend, verschillend geoordeeld; soms wordt de (voormalig) cliënt in de kosten veroordeeld,¹⁰ soms worden de kosten gecompenseerd¹¹ en in een enkel geval is de advocaat in de kosten veroordeeld, omdat niet was gebleken dat deze had geïnformeerd naar de grond van zijn voormalig cliënt om betaling te weigeren, zodat hij het aan zichzelf te wijten had dat hij niet wist dat de niet-betaling zijn oorzaak vond in een geschil over de *hoogte* van de declaratie.¹²

REAGEREN

Mij is niet gebleken dat in de gepubliceerde jurisprudentie bij de burgerlijke rechter ooit een beroep op rechtsverwerking is gedaan, behoudens in de zaak die leidde tot het als eerste genoemde arrest van de Hoge Raad. Daar werd dat beroep echter voor het eerst in cassatie gedaan, een zogeheten ontoelaatbaar novum, zodat het buiten behandeling is gebleven.¹³

Niettemin wordt in oude jurisprudentie al aangenomen dat degene die een factuur ontvangt en niet protesteert, geacht moet worden met aantal en prijs akkoord te gaan en door niet onmiddellijk te protesteren het recht verwerkt alsnog over de prijs te reclameren.¹⁴ Ik zou menen dat hetzelfde geldt

voor de cliënt die een declaratie zonder protest behoudt en taal noch teken geeft op aanmaningen en verzoeken om aan te geven wat de reden van non-betaling is. Weliswaar levert naar vaste jurisprudentie van de Hoge Raad een enkel stilzitten geen rechtsverwerking op, maar wel daar waar handelen is geboden.¹⁵ Handelen - reageren - van de cliënt is geboden, omdat de advocaat er belang bij heeft om tijdig te weten wat de eventuele bezwaren van de cliënt tegen de declaratie zijn. Daarop dient hij immers zijn strategie af te stemmen: 'of die declaratie ter begroting moet worden' voorgelegd dan wel of hij zich met zijn vordering tot betaling tot de gewone rechter moet wenden. ●

NOTEN

- 1 Wet van 29 december 1843, Stb. 66, tot 1 januari 1964 geheten Tarief justitiekosten en salarissen burgerlijke zaken.
- 2 HR 12 oktober 2001, *NJ* 2002, 165, rov. 3.5.1.
- 3 HR 26 februari 1988, *NJ* 1989, 28 m.nt. WHH.
- 4 Zie het in noot 2 aangehaalde arrest, rov. 3.5.2.
- 5 HR 18 juni 1993, *NJ* 1994, 4 (m.nt. HER), rov. 3.5.; zie ook (al) Hof Den Bosch 18 april 1957, *NJ* 1958, 32 en Rb. Maastricht 12 april 1990, *NJ* 1990, 822.
- 6 HvD 8 mei 1989, *Advocatenblad* 1990-1, p. 12.; vgl. Rb. Amsterdam 27 januari 1976, *NJ* 1976, 525, *Advocatenblad* 1976-6, p. 330-332 m.nt. De Sl., voor een volledig erkende, maar niet betaalde, declaratie.
- 7 Rb. Den Haag 20 november 2002, rolnr. 02.1831 (nog niet gepubliceerd).
- 8 en in geval van verstek de enige, vgl. Hof Den Haag 5 november 1975, *NJ* 1976, 346 en Hof Arnhem 12 januari 1977, *Advocatenblad* 1980-20, p. 500-502, m.nt. St.
- 9 Rb. Den Bosch 5 maart 1982, *NJ* 1983, 142, *Advocatenblad* 1982-10, p. 220 m.nt. St. Ktg. Eindhoven 25 september 1986, *Advocatenblad* 1986-22, p. 538-539; Rb. Zwolle 2 december 1987, *NJ* 1988, 905, *Advocatenblad* 1988-12, p. 276-277 m.nt. Hvs; Rb. Dordrecht 1 juni 1988, *NJ* 1989, 328, *Advocatenblad* 1989-2, p. 60-61, *TvA* 1989-6, p. 163-164; Rb. Zwolle 22 september 1993, *PrG*. 1994-2, nr. 4021, p. 57-59 (overigens onbevoegdverklaring i.p.v. niet-ontvankelijkverklaring).
- 10 Zie van noot 9 de vonnissen van Kantongerecht Eindhoven en van Rb. Zwolle 2 december 1987.
- 11 Zie van noot 9 de vonnissen van Rb. Dordrecht en van Rb. Zwolle van 22 september 1993.
- 12 Zie van noot 9 het vonnis van Rb. Breda.
- 13 HR 12 oktober 2001, *NJ* 2002, 165, rov. 3.4.
- 14 Zie *Contractenrecht II-A* (Y.G. Blei Weissmann), nr. 244.
- 15 HR 25 februari 1994, *NJ* 1994, 450 m.nt. PHS, rov. 3.3.

reacties

DE STAGE EN DE 40-URIGE WERKWEEK

Mr. A, advocaat-stagiaire, heeft een arbeidscontract voor 36 uur per week. Aan het eind van de stage verlengt de Raad van Toezicht (RvT) de stage met 4 maanden omdat mr. A geen 40 uur per week gewerkt heeft. De Algemene Raad (AR) boog zich in een disciplinaire uitspraak d.d. 29 november 2002 over de vraag of een werkweek van 36 uur als een volledige werkweek moet worden aangemerkt. Deze vraag beantwoordt zij ontkennend. De AR leest in de artikelen 8 lid 3 (laatste volzin) en 9b lid 2 (tweede volzin) in samenhang met art. 8 lid 2 Stageverordening 1988 dat, vanwege het feit dat een stage bij deeltijdwerken – minimaal 20 uren per week – niet langer mag duren dan zes jaren, een voltijdse werkweek dus 40 uren bedraagt. De AR vindt steun voor dit standpunt in de Nota van Toelichting bij de Stageverordening. De AR stelt verder dat ten aanzien van de advocatuur het gebruikelijk is een volledige werkweek (minimaal) 40 werkuren telt. De RvT heeft volgens de AR geen beoordelingsvrijheid bij het verlengen van de stage wegens werken in deeltijd.

Van oude stempel

De Advocatenwet beoogt onder meer de kwaliteit van de rechtsbijstand te garanderen, omdat advocaten in veel instanties het procesmonopolie beheersen. Maar, wanneer

ben je een goed advocaat? Een cliënt kan nergens nagaan of een advocaat wel of niet een goed dienstverlener is. Er is namelijk geen kwaliteitscertificering. Elke advocaat met zeven jaar ervaring (verder stelt men geen vereisten aan de 'lesbevoegdheid') mag een nieuwe advocaat opleiden. Behalve de patroon toetst niemand of het werk van de stagiair(e) voldoende kwaliteit kent. Het is onder stagiair(e)s een bekend gegeven dat veel patrooms voor hun stagiair(e) onvoldoende tijd hebben. De officiële beroepsopleiding stelt weinig voor (hetgeen ook geldt voor de patroomsrapportage) en er is geen 'examen' aan het eind van de stage dat toetst of je in drie jaren iets wijzer bent geworden. Er zijn – naar mijn mening – onvoldoende objectieve criteria aan de hand waarvan gemeten wordt of je na het voltooien van je stage wel of geen goed advocaat bent geworden. Om onder meer deze redenen zie ik niet in waarom zonder een nader afwegingsmoment een stage verlengd moet worden bij het vervullen van een 36-uurse werkweek.

Recent vond plaats het congres 'Advocaat leef je nog' naar aanleiding van de burn-outklachten en de hoge uitval onder jonge advocaten. Uitval wordt met name in de hand gewerkt door de overbelasting van de (jonge) advocatenpraktijk en de rat-race die men kennelijk eigen (en normaal) vindt in de

advocatuur. De AR neemt desondanks het standpunt in dat een stagiair(e) een werkweek van *minimaal* (!) 40 uren dient te vervullen om de stage binnen drie jaren te kunnen voltooien.

Een 36-uurse werkweek (dit is trouwens toch zeker geen deeltijdwerken!?) in de advocatuur lijkt mij een zeer gezonde en redelijke tijdsbesteding voor het opdoen van voldoende ervaring in drie jaren. De gebruikelijk te lezen jurisprudentie zal er bij mr. A ongetwijfeld nog bijgekomen zijn. De toegevoegde waarde van 4 *contractuele* uren extra per week ontgaat mij dan ook volkomen. Het is niet bepaald advocaat eigen om regels strikt naar de letter te interpreteren, zonder oog te hebben voor de omstandigheden van het geval. Met deze uitspraak laat de AR wederom zien 'van de oude stempel' te zijn. Men denkt kennelijk nog steeds dat *veel uren maken* bijdraagt aan het zijn van een goed advocaat. Zonder nadere motivering is dit standpunt volstrekt onbegrijpelijk, men zegt in de uitspraak namelijk helemaal niets over of *gebleken* is dat mr. A onvoldoende opgeleid is. Dat lijkt me een minimaal vereiste om in redelijkheid te kunnen concluderen dat de stage verlengd wordt met vier maanden, hetgeen een ingrijpende beslissing is.

Pochen

Veel uren maken draagt bij aan het fysiek en

geestelijk opbranden van (jonge) advocaten, aan het kunnen pochen op borrels en feesten, wellicht aan status, materieel gewin en een goed salaris, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Een goed advocaat worden valt of staat met plezier in het werk en een goede opleiding. Een 36-uurse werkweek staat vol-

U OOK NOG EEN GLÜHWEIN?

Houdt u van skiën op zonnige pistes? Houdt u van exclusieve diners en de bar van een hotel? Houdt u van sneeuw? Houdt u van de volstrekte corruptie van de Permanente Opleiding Advocatuur? Laat u dan nu omkopen door Kluwer.

Vandaag kreeg ik een van berglandschappen voorziene folder van Kluwer waarin mij een ski-cursus in Zwitserland werd aangeboden, onder de wat verrassende titel 'Civiel procesrecht in de sneeuw'. Brief (kop: 'U ook nog een Glühwein?') en folder werpen prominent de aandacht op de schitterende hellingen en 'het ongedwongen contact met vakgenoten in de gemoedelijke sfeer van het Zwitserse bergdorpje'. Kluwer garandeert dat ik dagelijks om 12.30 uur op de skipiste sta. Er zijn gedurende vier ochtenden lezinkjes van meesters in de rechten, maar daar sla ik me doorheen. Want 'bovendien behaalt u gedurende deze cursus al uw 16 permanente educatiepunten voor het jaar 2003 terwijl u op uw kantoor slechts drie dagen wordt gemist'. In een hoek van de folder vond ik voorts de mede-

OVERLEGGEN

Taal is hét gereedschap van ieder die juridische werkzaamheden verricht. Uit voor juridisch gebruik bedoelde teksten blijkt helaas dikwijls van onvoldoende taalbesef. Het verkeerd gebruiken van het werkwoord 'overleggen', in de zin van stukken overleggen, speelt daarbij een prominente rol.

Fiscalisten beschikken (nog) over de (bijna geschrapte) 'tante Agaath-regeling'. Voor juristen stel ik de invoering voor van de redelijkerwijs onaantastbare 'tante Véronique-regel'. Laat bij taaltwijfels *tante Véronique* imaginair overkomen, met andere woorden: behandel 'overleggen' als 'overkomen', en de juiste vorm van het woord 'overleggen' is meteen voorhanden.

gens mij aan het bereiken van de doelstelling van de Advocatenwet geenszins in de weg. Integendeel, nu houdt men nog tijd over voor andere zaken, zoals sporten, hetgeen de mentale gezondheid meer dan ten goede komt.

De kwaliteit van onze dienstverlening

deling dat ik mogelijk *tot 180 procent* van de kosten mocht aftrekken 'ten laste van uw winst'. Zo komt Jan Splinter door de winter.

Waar zijn Kluwer en de Nederlandse Orde van Advocaten in 's hemelsnaam mee bezig? Een Permanente Ski-Opleiding?

Het is me al eerder opgevallen dat deze zogenaamde bijscholingsdagen gekenmerkt worden door een volledige vrijblijvendheid. Je hoeft als advocaat alleen maar aanwezig te zijn. Laatst was ik bij een bijeenkomst: niemand kende de syllabus, slechts een enkeling stelde een vraag, er werd veel koffie gedronken en uiteraard uitmuntend gegeten. Een avond inclusief exclusief diner levert 4 studiepunten op. Zonder enige examenverplichting.

Ik verbaas me daarover. De enige school in Nederland waar je geen examen voor hoeft te doen is de kleuterschool, en die is al weer tien jaar geleden opgeheven. Zelfs op de golfbaan moet je nog een proeve van bekwaamheid afleggen voordat je het felbegeerde golfbewijs krijgt. Dat is toch merkwaardig? Wat maakt advocaten

wordt niet gegarandeerd door dit soort arbitraire uitspraken van de AR. Het wordt tijd dat de Advocatuur (en met name de Orde) eens van haar voetstuk afkomt en zich begeeft op de werkvloer en in de realiteit. Mensen: de tijden zijn veranderd!

(*Caren Schipperus, advocaat te Nijmegen*)

beter dan andere gewone mensen?

Een advocaat die ik ontmoette keek al verlangend uit naar de zomercursus van 24 punten in Zuid-Afrika. 'Dan zit je 's ochtends met je zatte kop bij een lezing en ga je 's middags weer aan de Zuid-Afrikaanse wijn. En je bent voor anderhalf jaar klaar'.

Natuurlijk gun ik iedereen zijn vakanties. Maar ik meen dat gij in het zweet uws aanschijs uw brood zult verdienen, en niet tijdens de après-ski. En verder gun ik iedereen zijn sportieve ontspanning, maar graag op eigen kosten en niet op kosten van de belastingbetaler.

Dit is een regeling die alleen maar misbruik uitlokt. Stel eisen en toets die ook, of schaf het af zodat de kosten van de rechtsbijstand omlaag kunnen. Ik begrijp best dat je als Orde wilt voorkomen dat het met de kennis bergafwaarts gaat, maar je helpt het niet met een kabelbaan omhoog.

(*mr. Jurjen Boorsma, advocaat te Den Haag*)

Zie de volgende drie voorbeelden:

Veronique

- A.1. Tante Véronique dient direct te overkomen uit Frankrijk.
- A.2. Tante Véronique dient direct over te komen uit Frankrijk.

Toepassing

- B.1. Tante V. dient nog stukken te overleggen.
- B.2. Tante V. dient nog stukken over te leggen.

Veronique

- A.1. Tante V. overkomt uit Frankrijk.
- A.2. Tante V. komt over uit Frankrijk.

Toepassing

- B.1. Tante V. overlegt stukken.
- B.2. Tante V. legt stukken over.

Veronique

- A.1. Tante V. is overkomen uit Frankrijk.
- A.2. Tante V. is overgekomen uit Frankrijk.

Toepassing

- B.1. Tante V. heeft stukken overlegd.
- B.2. Tante V. heeft stukken overgelegd.

(*J.L.A. Bouwten, kantonrechter in de rechtbank te Breda*)